Замінована Україна: які загрози для довкілля несуть російські міни та скільки часу знадобиться для розмінування

Читать на русском

Замінована Україна: які загрози для довкілля несуть російські міни та скільки часу знадобиться для розмінування

Чи впливає вибухівка на життя тварин і природні території загалом? І скільки часу знадобиться на розмінування природних угідь?

Видання "UAnimals media" шукало відповіді на ці питання в межах проєкту #StopEcocideUkraine.

Початок травня, ліс у Чорнобильському біосферному заповіднику. Прикордонники чують вибух неподалік від поста. Вони підіймають квадрокоптер — і тепловізійна камера фіксує кадр, де видно: на міні підірвалася рідкісна червонокнижна тварина — кінь Пржевальського.

Цьогоріч міністр захисту довкілля і природних ресурсів заявив, що наша держава — найбільш замінована серед усіх. Ліси, луки й водойми на сході, півночі та півдні України ховають не тільки міни окупантів: для захисту кордону вибухівку ставлять і українські сили.

МІНИ В ПРИРОДНИХ ПАРКАХ

Час від часу директор Деснянсько-Старогутського національного природного парку Сергій Кубраков їздить на зруйновану базу «Деснянка». Там він фотографує нерозірваний снаряд «граду». «Снаряд лежить на ґанку однієї будівлі вже півтора року, — каже Сергій Кубраков. — Розповідали рибалки, що і в березі «гради» стирчать нерозірвані. Це те, що ми виявили. А скільки цього деінде, де воно там встромилося?».

Червоний колір на цій мапі показує заміновані й потенційно небезпечні зони, а жовтий — можливо заміновані.

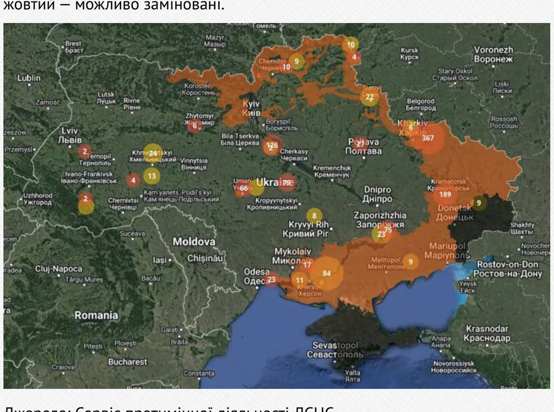

Джерело: Сервіс протимінної діяльності ДСНС

У червоній зоні опинилися природні парки та заказники. На Сумщині, наприклад, це національні парки «Деснянсько-Старогутський», «Гетьманський», «Тростянець», регіональний парк «Сеймський», на Харківщині — Дворічанський національний парк.

Природні місцевості, якими б цінними вони не були, розміновують в останню чергу, говорять у Державній службі з надзвичайних ситуацій. На деокупованій території демінери спершу беруться за місця, де живуть люди, далі — за дороги та критичну інфраструктуру. Потім працюють із сільськогосподарською землею. І лише після цього настає етап розмінування лісів, лук чи акваторій.

Навіть якби й зараз піротехніки готові були взятися до розмінування природних територій, більшість із них доступні лише військовим. У багатьох лісах і поблизу річкових заплав тривають бої. А під вогнем гуманітарне розмінування неможливе.

Деснянсько-Старогутський парк тягнеться вздовж державного кордону із сусідкою-терористкою. До нього належать заплави Десни — ця частина парку частково доступна працівникам. А от Старогутські ліси вздовж кордону начинені мінами як українських сил, так і російськими.

«Були випадки, що прикордонники у нас мало не попідривалися на протитанкових і протипіхотних мінах. Дуже часто заходять диверсійні групи ворога: вони ставлять тут розтяжки, мінують протипіхотними мінами», — розповідає Сергій Кубраков.

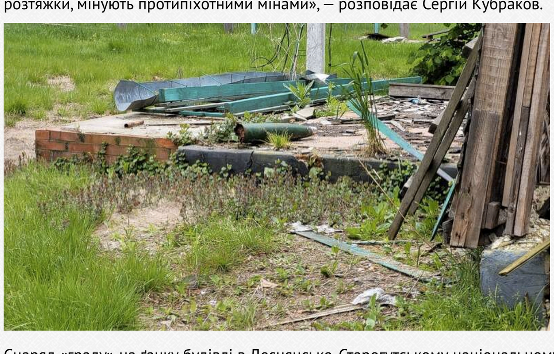

Снаряд «граду» на ґанку будівлі в Деснянсько-Старогутському національному природному парку

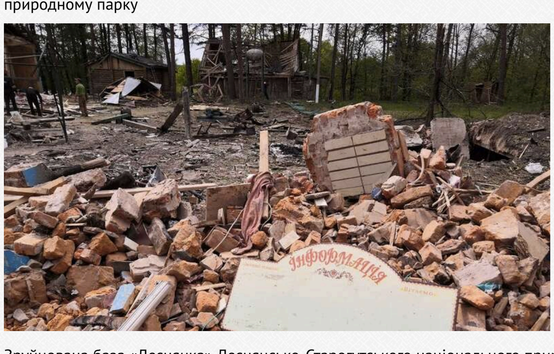

Зруйнована база «Деснянка» Деснянсько-Старогутського національного природного парку

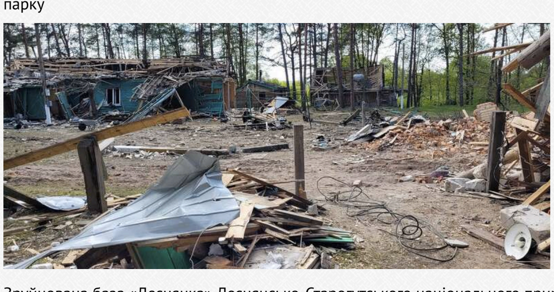

Зруйнована база «Деснянка» Деснянсько-Старогутського національного природного парку

Зруйнована база «Деснянка» Деснянсько-Старогутського національного природного парку

У парку лежать не лише міни, а й нерозірвані боєприпаси. Офіційно заборон від надзвичайників нема, каже директор парку: «Ідіть у будь-якому напрямку, а це дорога в один кінець. Крім мін, є ще й російські диверсійники: торік розстріляли молоковоз, убили 10 людей, серед них пенсіонерів».

На ще один парк на Сумщині — «Сеймський» — летять снаряди з боку російського Тьоткіно. Береги Сейму теж повністю мін, говорять там.

Дворічанський парк на річці Оскіл, що на Харківщині, теж прилягає до кордону. Зараз він у зоні активних бойових дій. «Ми не маємо доступу до території: вона постійно під обстрілами. Ситуація з мінуванням невідома», — кажуть працівники.

Першим парком, який лежить близько до лінії фронту і в якому почали розмінування, стали «Святі Гори» на Донеччині. Майже всю територію деокупували в жовтні. Після роботи саперів у парку планують проорати мінералізовані смуги — ділянки землі без гілля й інших займистих матеріалів. Це допоможе зупинити лісові пожежі, що виникають через обстріли.

Ліси поблизу з Білоруссю частково доступні працівникам парків і відвідувачам, та не менш наповнені мінами. Збирачів чорниць і грибів попереджають спеціальними знаками. Щоправда, дехто і грубу тими знаками намагався топити, дехто — помідори до них підв'язувати. Проте більшість збирачів «чорного хліба» тримаються від небезпечних ділянок подалі.

Ліс на Волині поблизу Білорусі

ЧИ ПІДРИВАЮТЬСЯ НА МІНАХ ТВАРИНИ

«Такі випадки непоодинокі, хоча й не щоденні. Після загибелі коня Пржевальського ми таких випадків не фіксували», — каже пресофіцер 9-го прикордонного загону Юрій Шахрайчук.

У лютому цього року на Київщині, неподалік від Макарова зірвав розтяжку лось. У травні ситуація повторилася в Чорнобильській зоні: від підриву загинула самиця, а військові знайшли її лосеня. Попри всі докладені зусилля, малятко теж померло.

«У 2022-му році ми тиждень працювали із саперами за Бахмутом, — пригадує піхотинець 30-ї бригади, який побажав не називатися. — Сапери весь цей час ставили розтяжки. І щоночі якась тварина їх знімала. Це могли бути лисиця, кабан, зайчик. Ми чекали наступу, а коли на нас наступали, майже всі розтяжки були зняті».

Кінь Пржевальського підірвався на міні в Чорнобильському біосферному заповіднику

Водночас зареєстровані випадки з підривом тварин можна перелічити на пальцях: важко підтвердити, що саме сталося в глухому лісі, напханому мінами. «Я на постійному контакті з військовими. З їхніх слів, бувають випадки, коли в лісі точно людей немає, а чути поодинокі вибухи. Висока вірогідність, що це дикі тварини попадають на розтяжки. З цікавості на вибух серед лісу ніхто не піде, бо це може коштувати життя», — каже директор Деснянсько-Старогутського парку Сергій Кубраков.

У парку до повномасштабного вторгнення були ведмеді, рисі, глухарі, багато лосів, бували зубри й олені. Чи залишилися ці тварини в лісах, невідомо, говорить директор: «Уся територія потребує обстеження. Ми не знаємо, як бойові дії відобразилися на популяціях тварин, зокрема й рідкісних. Коли в нас буде хоча б умовний доступ до територій — хоч по просіках, зможемо робити висновки».

На міни можна наштовхнутися не тільки в лісі, а й у воді. З березня 2022-го до липня цього року в Тузлівських лиманах виявили 68 трупів чорноморських китоподібних, повідомляють у Міністерстві довкілля. Ймовірні причини загибелі — бомбардування і підрив на морських мінах. Якщо тварина не гинула відразу, згодом вона вмирала від уражень.

ЯКІ МІНИ І В ЯКИХ ВИПАДКАХ ЗАГРОЖУЮТЬ ТВАРИНАМ

«Трупи тварин із травмами кінцівок чи корпуса — це ознака мінного поля, яку вивчають усі військові», — каже Юрій із позивним Рам.

Юрій Рам як військовий приховує обличчя

Юрій — професійний військовий. Хоча він і не сапер за військовою спеціальністю, Юрій опанував чи не все, що стосується мінної безпеки. Рам став інструктором із цієї дисципліни в «Українському Легіоні» — громадській організації, що навчає цивільних азів військової справи з 2014 року. Він і пояснить, чим загрожують міни живим істотам у лісах, на луках, у річках чи морі.

Не кожна тварина, зачепивши міну чи нерозірваний снаряд, спричинить вибух. Якщо міна спрацьовує від натискання, розвиток подій залежить від того, скільки тварина важить, біжить вона чи йде. Кожна міна має зусилля спрацювання (або чутливість), що вимірюють у кілограмах. Скажімо, чутливість міни — 5 кілограмів. Щоб така міна вибухнула, на неї має натиснути щось, не легше за цю вагу.

Натискні міни

Юрій на своєму міцному військовому ноуті показує фото смертоносних «консервних бляшанок». Міжнародна Оттавська конвенція, яку підписала Україна, забороняє нашим військам встановлювати протипіхотні міни. Росія цієї конвенції не підписала.

Одні з «найпопулярніших» протипіхотних мін, що їх росіяни наставили в полях і лісах України, — це ПМН і ПМН-2. Вони мають чутливість 8–25 кілограмів. Теж часто трапляється ПМН-4 — 5–15 кілограмів. Ці міни небезпечні для багатьох диких ссавців, крім зовсім маленьких: для зайця (4–10 кілограмів), лисиці (3–14 кілограмів), вовка (45–60 кілограмів), вепра (60–200 кілограмів), козулі (20–37 кілограмів), лося (360–600 кілограмів). Ці міни можуть нести небезпеку роками — аж поки їх не знешкодять.

Міни-«пелюстки» (ПФМ) використовують по всьому фронту. Їх вистрілюють зі спеціальних пускових установок у великих кількостях — і вони хаотично лягають по землі. Знайти «пелюстку» важко: вона невелика, пластикова, і навіть сам встановлювач не знає, де точно вона лежить. Така міна зазвичай не вбиває, але призводить до кровотеч і страждань. Зусилля спрацювання — 5–25 кілограмів.

Міни-«пелюстки»

Протитранспортні міни, що вибухають від натискання, мають вищу чутливість: ТМ-57 — 200 кілограмів, міни серії ТМ-62 — від 120 кілограмів. Деякі з них мають вигляд циліндрів, а деякі — таких же консервних бляшанок, як і протипіхотні.

Протитранспортні міни можуть загрожувати важким тваринам: «У густому лісі таких мін не буде, але їх можуть ставити на просіках-дорогах, — каже Юрій. — Якщо лось подумає, що краще йому пробігти по нормальній стежці, а не по чагарнику, то це для нього може бути фатально». Ці міни можуть поставити й на степових ділянках — будь-де, де немає болота чи стрімкого схилу.

ТМ-62

Використовують міни із сейсмічними, магнітними та інфрачервоними датчиками. Ці теоретично реагують лише на транспорт.

Міни з розтяжками

Розтяжка — це дріт чи волосінь, що поєднує підривач і міну натяжної дії. Той, хто зачепив дріт, провокує моментальний вибух. Розтяжку можна натягти й зовсім низько, де повзає, скажімо, їжак, а можна і на рівні плечей людини. Будь-яка тварина, яка зможе докласти достатнє зусилля і зніме розтяжку, найімовірніше загине.

Часто росіяни використовують міну ОЗМ-72 — ще одну видовжену «консерву». Її закопують у землю, а детонатор під'єднують до розтяжки. Чутливість — від 500 грамів. Якщо тварина або людина зачепить розтяжку, міна вистрибує із землі, вибухає в повітрі та вражає жертву уламками.

ПОМ-2 — найчутливіша міна з тих, що трапляються дуже часто. Такі міни розкидають засобами дистанційного мінування (вистрілюють зі спеціальних апаратів). На землю падає бляшанка з вибухівкою, а навколо неї лягають чотири дротики-розтяжки. «Вони розпадаються хаотично, можуть впасти на дерево, на квіточку, одна просто так лежать буде. Зачепився, потягнув за собою волосінь із зусиллям 350 грамів… Це і їжачок може», — пояснює Юрій. Міна має самоліквідатор, що повинен спрацювати не пізніш, як за 100 годин після встановлення.

Міни у воді

Річкові якірні міни (ЯРМ) — сіруваті бляшанки, що ховаються під рівнем води. Зверху міна має хрестовий датчик, теж занурений у воду. Розгледіти таку шансів мало. Зусилля спрацювання — від 600 грамів. Такі міни стоять на Дніпрі та в його притоках на Херсонщині: «Від вибуху буде сильний гідродинамічний удар — риби багато загине».

А ще в прибережних зонах або на мілині можна наштовхнутися на ПДМ-1М. Це напівсфера зі стержнем, який зазвичай покриває вода. Якщо відхилити стержень із зусиллям 18 кілограмів і більше, станеться вибух. «Із часом ці міни можуть зриватися зі своїх місць, їх відносить у море після шторму. Підрив Каховської гідроелектростанції зніс багато мін у Чорне море, їх понесло в Туреччину й Одесу. Якщо міна зірвалася з місця, вона буде плавати, як буйок, поки не вдариться об перешкоду. А це може бути і дельфін, і людина, яка зачепить його рукою чи веслом». На відстані кількох метрів міна знищить все живе, а ті, хто далі, можуть отримати контузії.

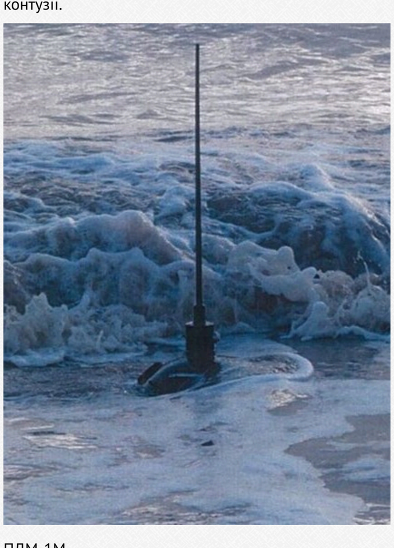

ПДМ-1М

ЯРМ

ЧОМУ НЕ ВАРТО ХОДИТИ ПО ГРИБИ ТУДИ, ДЕ ВЕЛИ БОЙОВІ ДІЇ

"Я до лісу по гриби не піду", — улюблена фраза старого сапера», — гірко жартує Юрій. Поки демінери не видали кваліфікованих висновків, що певна ділянка чиста, ходити туди — зась, застерігає він. «Там може стояти стільки розтяжок… Щось військові позмінали, а щось могли пропустить. Міна може бути закопана в землю, замаскована в дерн, траву, гілля так, що без спеціальних приладів її не знайдеш. Плюс у військового є із собою два турнікети. А грибник піде з ножем і кошиком… Ця людина зачепить міну і стече кров'ю в лісі. Телефон не буде працювати, турнікета немає — і що?».

Хоча тварини й можуть зривати розтяжки або підриватися на протипіхотних мінах, все ж головну небезпеку міни несуть для людей: «Якщо вона лежатиме під снігом, їжачок спокійно проповзе по верху. Людина, бува, побачить сліди та думає: тут їжачок пройшов — і я пройду. Але їжак кілограмчик важить, а людина — 80».

ПМН-2

А ще існують міни, до яких людині достатньо лише підійти, аби стався вибух. Ідеться про ПОМ-3 — міну із сейсмічним датчиком. Для того, щоб вона вибухнула, не треба ані наступати на неї, ані зривати розтяжку. Сейсмічний датчик реагує на вібрації від кроків людини — спрацьовує підривач.

КОЛИ МИ ЗВІЛЬНИМОСЯ ВІД МІН

Пропоную знову поглянути на мапу і знайти в Атлантиці Фолклендські острови. Два з половиною місяці у 1982 році тут тривала війна між Британією і Аргентиною — сперечалися про контроль над островами. Інтенсивність бойових дій була меншою, ніж в Україні, та й площа Фолклендів майже в 50 разів менша за площу України. І тільки у 2020-му Велика Британія урочисто оголосила, що острови повністю розмінували: на це знадобилося 38 років.

Деякі міни самознищуються через певний час. Ті, в яких немає самоліквідатора, залишаться на роки: «Ці штуки можуть лежати в стані, готовому до вбивства, десятиріччями. Метал і пластмаса може розкладатися роками. Навіть якщо щось десь неправильно зроблено і всередину затече вода, на боєздатність міни це не впливає», — каже Юрій.

Коли можна буде ходити по гриби на всій території України?

Після першого року війни прогнози становили сотні років. З часом з'явилася нова техніка, в Україні почали працювати багато операторів розмінування — і сотні років змінилися десятками.

Один день бойових дій в Україні — це місяць розмінування. Такі підрахунки зробив керівник The HALO Trust Джеймс Ковен. Тож поки від грибного кошика в Старогутському лісі нас відділяє щонайменше 75 років.

Автор: Наталія Пендюр

Джерело: "UAnimals media"

Теги: Саперы, сапери, розмінування, мінування, минирование, разминирование, Нападение России на Украину, Напад Росії на Україну, Война, Війна, міни

Тетяна Гриценко
РЕДАКТОР СТРІЧКИ НОВИН

31 серпня 2024 г., 23:39 Переглядів: 2219 Коментарі: 0

Роздрукувати Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus